

Werkloosheid

Noorden daalt in 2011

ING Economisch Bureau verwacht in 2010 nog een stijging van de werkloosheid in alle provincies. Vooral in Flevoland ligt de werkloosheid met naar schatting 7,2% veel hoger dan vorig jaar (5,5%). In 2011 daalt door het trage economische herstel de werkloosheid in de meeste provincies nauwelijks. De noordelijke provincies vormen hierop een uitzondering. Voor Groningen betekent het zelfs dat het niet langer de provincie met de hoogste werkloosheid is. Toch blijft de werkloosheid er hoger dan gemiddeld. In het Noorden, Zeeland en Limburg leidt vergrijzing tot een afname van de beroepsbevolking en extra vraag naar zorgpersoneel.

Groningen in 2011 niet langer de provincie met de hoogste werkloosheid

Het einde van het tijdperk met Groningen als provincie met de hoogste werkloosheid van het land lijkt nabij. De verschillen met andere provincies worden elk jaar kleiner en ING Economisch Bureau verwacht dat vanaf 2011 Groningen geen koploper meer zal zijn. In 2009 was de stijging van de werkloosheid in vergelijking met de rest van Nederland al relatief laag. Het hoge aandeel in de werkgelegenheid van de non-profit sector (33%, tegenover 27% in Nederland) vormt hiervoor slechts deels een verklaring. Vraag- en aanbodontwikkelingen zijn – zeker voor de langere termijn – een meer bepalende invloedsfactor.

In 2010 zal de provincie met een gemiddelde werkloosheid van naar verwachting 7,2% nog net wel het hoogste scoren. Voor volgend jaar voorspelt ING een verbetering van de Groningse arbeidsmarkt en een werkloosheidspercentage van 6,8%. In een sterk vergrijzende provincie - in Oost-Groningen en Delfzijl en omgeving is en blijft zelfs sprake van bevolkingskrimp - zal het aanbod van arbeidskrachten afnemen. De vraag naar arbeid zal vanwege een bovengemiddeld economisch herstel in 2011 toenemen. Dankzij de genoemde hogere vraag en het lagere aanbod zal al snel verkrapping van de arbeidsmarkt optreden. Het opschroeven van de in deze provincie relatief lage arbeidsparticipatiegraad zal hiervoor slechts een gedeeltelijke oplossing zijn.

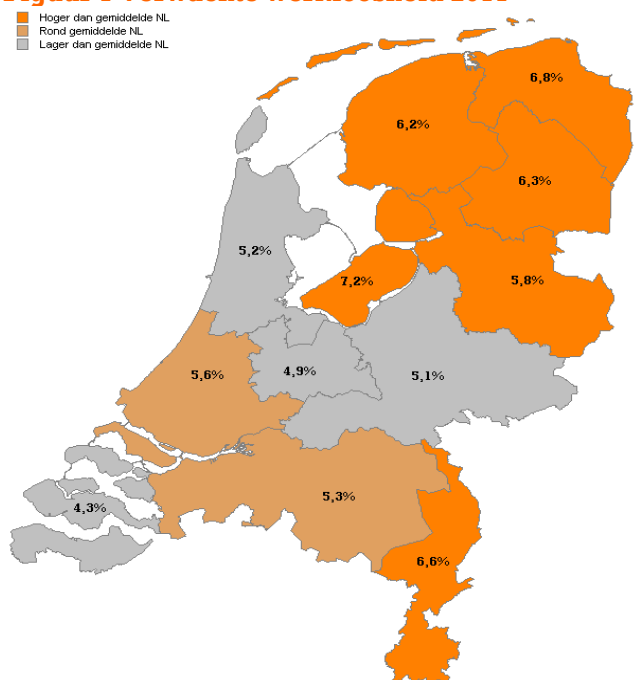
De uitdaging schuilt ook in het behouden van de vele jonge afgestudeerden in de stad Groningen voor de regionale arbeidsmarkt.

Henk van den Brink (020 5639506)

Daling Friese werkloosheid in 2011 dankzij industrie en zorgsector

In Friesland is de werkloosheid doorgaans iets hoger dan het Nederlandse gemiddelde. De werkgelegenheidsverdeling per sector is goed verspreid en dus redelijk evenwichtig. Opvallend is wel de nog altijd bestaande oververtegenwoordiging van de primaire en secundaire sector (samen 27%, tegenover 21% in Nederland) en de ondervertegenwoordiging van de zakelijke en financiële dienstverlening (16% versus 21%).

Figuur 1 Verwachte werkloosheid 2011

Bron: ramingen ING Economisch Bureau

In vergelijking met geheel Nederland blijft de groei van de Friese economie dit en volgend jaar iets achter, maar ook de groei van het aanbod van arbeidskrachten zal relatief lager zijn. In tegenstelling tot Nederland daalt de werkloosheid van 6,4% in 2010 naar 6,2% in 2011. Dit is te danken aan het feit dat de industrie, die voorop loopt in de conjunctuurcyclus en momenteel al volop herstelt, relatief sterk aanwezig is in Friesland. Het aantal vacatures in deze sector zal echter pas volgend jaar oplopen, omdat eerst flexwerkers en deeltijd ww-ers worden teruggeroepen.

De zorgsector is in deze provincie ook iets beter vertegenwoordigd dan gemiddeld in Nederland. De zorgvraag zal vanwege de vergrijzing de komende jaren blijven stijgen. Het aantal banen in de Friese zorgsector zal daardoor op korte en middellange termijn toenemen, hoewel minder sterk dan in andere provincies. Dit laatste komt vooral omdat er enige overcapaciteit lijkt te zijn in de Friese zorgsector, die de komende jaren goed van pas komt om in de stijgende vraag te voorzien.

Henk van den Brink (020 5639506)

Volgend jaar nog nauwelijks afname werkloosheid in Drenthe na grote klappen in 2009

De opbouw van de Drentse werkgelegenheid per sector is vrijwel net zo evenwichtig als in Friesland. Ook in Drenthe is er relatief veel werkgelegenheid in de agrarische sector, de industrie, de bouw en de zorg. Afwijkend is dat er verhoudingsgewijs veel mensen werkzaam zijn in de groothandel, meer zelfs dan in Nederland.

In 2009 had Drenthe na Groningen de hoogste werkloosheid (6,2%). De toename van de Drentse werkloosheid was dat jaar het hoogst van alle provincies. De oorzaak hiervan is het grote aantal industriële bedrijven, die het eerst en sterkst getroffen werden in de economische crisis. Vooral in de omgeving van Emmen is veel industrie gevestigd en in het afgelopen jaar zijn verhoudingsgewijs veel industriële bedrijven omgevallen, alsmede in daaraan gerelateerde sectoren zoals transport en groothandel.

De vraag- en aanbodontwikkelingen wijzen niet op een sterke verkrapping van de arbeidsmarkt in 2011. De werkloosheid daalt nauwelijks (6,6% dit jaar, 6,3% volgend jaar). Vraag en aanbod van arbeidskrachten ontwikkelen zich conform het Nederlandse gemiddelde, met Zuidoost-Drenthe als uitzondering. In Emmen en omstreken is sprake van een nauwelijks stijgende beroepsbevolking en de vraag zal vanwege de voortrekkersrol van de industrie toenemen. In eerste instantie zal echter niet het aantal banen, maar vooral het aantal ingezette flexwerkers groeien. Toch is binnen Drenthe de krapte op de arbeidsmarkt waarschijnlijk voor het eerst in het zuidoostelijk deel te verwachten.

Henk van den Brink (020 5639506)

Moeizaam economisch herstel houdt werkloosheid Overijssel nog hoog

Dankzij de sterke opleving van industriële productie en de stabiele groei in de zorg- en onderwijssector zal de economie in Overijssel in 2010 naar verwachting met 1,1% groeien. Voor 2011 wordt een groei verwacht van 1,0%. Met name de bouwsector drukt de groei.

Op de arbeidsmarkt in Overijssel zien we twee bewegingen. Door het sterke herstel van de industrie wordt daar weer personeel aangenomen. Soms wordt zelfs de productiecapaciteit uitgebreid met een extra stijging van het aantal arbeidsplaatsen tot gevolg. Recent kondigde bijvoorbeeld bandenfabrikant Vredestein aan uit te willen breiden in Enschede. Aan de andere kant zijn er ook nog veel bedrijven die het moeilijk hebben. Opvallend is dat in Overijssel het aantal faillissementen in het eerste halfjaar van 2010 met 12% is toegenomen bij een landelijke daling van bijna 7%. Vooral in de bouw en agrarische sector, oververtegenwoordigd in Overijssel, groeide het aantal faillissementen. Mede hierdoor zal de werkloosheid dit jaar oplopen tot naar schatting 6% (landelijk 5,6%) om volgend jaar iets te zakken naar 5,8%. Een structureel probleem vormt de mismatch op de Overijsselse arbeidsmarkt. Met name in de zorg zal krapte ontstaan en in het algemeen blijft het aanbod van hooggeschoold personeel achter bij de vraag. Voor de komende jaren zal het aantrekken van grote ondernemingen een speerpunt moeten zijn voor de regio. Dit creëert niet alleen werkgelegenheid, maar houdt de regio ook aantrekkelijk voor jonge hoogopgeleiden.

Jurjen Witteveen (020 5634439)

Gelderse werkloosheid blijft onder Nederlands gemiddelde

De werkloosheid bedroeg in 2009 4% in Gelderland en was hiermee op Zeeland na de laagste van Nederland. Net als in de andere provincies zal de provinciale werkloosheid in 2010 toenemen maar blijft met naar verwachting met 5,1% wel onder het Nederlands gemiddelde. Door de sterke aanwezigheid van overheidsdiensten zullen de aankomende bezuinigingen van de overheid Gelderland wel treffen. Daarnaast krijgt de provincie nog te maken met de korting op het provinciefonds van de rijksoverheid. Hierdoor ontvangt Gelderland vanaf 2011 minder per jaar waarvoor de benodigde bezuinigingen zijn gepland. Voor zover het valt op te maken uit de verkiezingsprogramma's zal de onderwijssector wel grotendeels gespaard blijven. Dit kan op de Gelderse arbeidsmarkt enig tegenwicht bieden omdat ook deze sector flink vertegenwoordigd is. De arbeidsmarkt van de stadsregio Arnhem/Nijmegen zal structureel blijven profiteren van de oververtegenwoordiging van de zorgsector welke door de vergrijzing de komende jaren zal blijven groeien. De Achterhoek heeft daarentegen met het lage economische groei-cijfer van 0,6% voor 2010 een bijbehorende zwak ontwikkelende arbeidsmarkt. Door een achterblijvende ontwikkeling van de beroepsbevolking in de Achterhoek drukt dit echter enigszins het werkloosheidspercentage in deze regio.

Maurice van Sante (020 5768547)

Arbeidsmarktontwikkeling Utrecht zoals landelijk

De werkloosheidsontwikkeling in Utrecht loopt redelijk gelijk op met die van Nederland, maar ligt er qua niveau in de regel onder, thans circa een half procentpunt. Dat de werkloosheid in de provincie al jaren lager ligt dan landelijk heeft ermee te maken dat Utrecht relatief veel en arbeidsintensieve bedrijvigheid kent en dat de banengroei het ook vrij hoge (structurele) tempo van de bevolkingsgroei goed weet bij te

benen. Ten opzichte van de bevolking die er woont, waren er in Utrecht in 2009 per 100 inwoners circa 55 banen (landelijk 49).

De geraamde regionale economische groei voor 2010 is door de geringe aanwezigheid van industrie en de ruime aanwezigheid van de zakelijke dienstverlening licht ondermaats, maar in ieder geval positief (+1,3%). Door deze groei kan de werkloosheid dalen na de piek in het eerste kwartaal (5,5%) en komt naar schatting uit op gemiddeld 4,9% over 2010. Aangezien de geraamde economische groei ook in de provincie Utrecht in de tweede helft van 2010 vertraagt en de werkloosheidsontwikkeling later reageert, wordt uitgegaan van een gemiddeld vlak verloop van de regionale werkloosheid in 2011.

Stefan van Woelderen (020 5634423)

Afname werkloosheid in Flevoland in derde kwartaal verwacht

In Flevoland lijkt iets vreemds aan de hand. Terwijl de regio ook in 2010 een geraamde economische groei (1,7%) boven het landelijke cijfer kent, lag de werkloosheid in het tweede kwartaal van 2010 met 7,5% duidelijk boven het landelijk gemiddelde van 5,6%. Ook was Flevoland (met Groningen) de enige Nederlandse provincie waarin nog sprake was van een verdere stijging van de werkloosheid ten opzichte van het kwartaal daarvoor. De geringe aanwezigheid van de in 2010 snel groeiende industrie en juist meer van de in groei achterblijvende zakelijke dienstverlening zorgen voor een later herstel van de werkgelegenheid in de regio. Vooral de grootste stad Almere ondervindt dit, omdat de geschetste sectorstructuur daar erg sterk aanwezig is.

De regionale werkloosheidsdaling zet naar verwachting in het derde (huidige) kwartaal in. Dat resulteert in een jaargemiddelde voor 2010 van 7,2 werklozen op 100 beschikbare personen voor de arbeidsmarkt (5,5% in 2009). Dat de werkloosheid in de regio al jaren hoger ligt dan landelijk heeft ermee te maken dat Flevoland relatief weinig bedrijvigheid kent ten opzichte van de bevolking die er woont. Zo waren er in 2009 per 100 inwoners circa 45 banen (landelijk 49) en reizen veel bewoners voor hun werk naar de regio's Amsterdam en Utrecht.

Stefan van Woelderen (020 5634423)

Vroeg herstel Amsterdam helpt Noord-Hollandse arbeidsmarkt

De Noord-Hollandse economie groeit dit jaar met een verwachte 2% sterker dan het landelijk gemiddelde. Ook volgend jaar zal de economie met dank aan de stedelijke groei-kracht het landelijk niveau overtreffen (1,5%). In lijn met de bovengemiddelde groeicijfers is de regionale arbeidsmarkt relatief sterk; de Noord-Hollandse werkloosheid lag halverwege 2010 met 5,2% onder het landelijk gemiddelde. Hoewel de werkloosheid in de Amsterdamse regio door een grote kansarme groep gemiddeld juist flink hoger ligt, is dit de leverancier van 60% van de banen in de provincie. Werknemers uit omliggende Noord-Hollandse regio's profiteren hiervan.

Noord-Holland dankt zijn relatief goede arbeidsmarktprestaties deels aan de ondervertegenwoordiging van industrie en

bouw. Daarnaast heeft vooral de hoofdstedelijke arbeidsmarkt zich na een snelle aanpassing van financiële en zakelijke dienstverlening (35% van de banen) veerkrachtig getoond. Al sinds begin dit jaar tekent zich hier een daling af. Dit is ondermeer te danken aan het oplevende logistieke cluster rond Schiphol. Naar verwachting zal de provinciale werkloosheid over het hele jaar daarmee tot 5,3% beperkt blijven.

Toch is Noord-Holland voor volgend jaar niet zorgenvrij. Zo is het goed mogelijk dat bezuinigingen het ambtenarenbestand treffen. Regionaal is de onzekerheid in de Noordkop, waar 10% van de werknemers in overheidsdienst (buiten onderwijs/zorg) is en bovendien de geplaagde bouw ook nog eens 10% levert, het grootst. Provinciehoofdstad Haarlem weet zich wat dit betreft gecompenseerd door de groeiende werkgelegenheid in de zorgsector. Ten slotte zorgen de dreigende bezuinigingen bij de publieke omroep er in het Gooise Hilversum (4.000 banen) voor dat een deel van deze banen ter discussie komt. Gedeeltelijk kunnen deze werknemers dan weer in Amsterdam aan de slag. Al met al zorgt dit ervoor dat de daling van de werkloosheid matig zal teruglopen tot een verwachte 5,2% in 2011..

Rico Luman (020 5639893)

Zuid-Holland: profiteren van het buitenland

De Rotterdamse regio profiteert van de aantrekkende Duitse economie. Dit leidt tot import, doorvoer en export van grondstoffen en halffabricaten. Naast de transportsector profiteert de maakindustrie van de opleving van de Duitse economie. De productie gaat omhoog en leidt tot een toename van de werkgelegenheid. Toch wordt er geen fors herstel van de Rotterdamse economie verwacht. Dit als gevolg van de stagnerende groei in Azië en de Verenigde Staten. De uitzendbranche profiteert hiervan doordat voor het extra werk nog geen nieuw vast personeel wordt aangetrokken. De tijdelijke opleving heeft nog geen positief effect op het consumentenvertrouwen. De detailhandel en horeca hebben het in Rotterdam nog moeilijk.

In de regio Den Haag gebeurt er weinig. Daar wordt gewacht op het nieuwe kabinet. Tot dat moment zal de zakelijke dienstverlening pas op de plaats maken. De arbeidsmarkt trekt daar dus nog niet aan. De slechte oogsten in Oost-Europa en Rusland verbeteren het perspectief voor het Westland. Er worden hogere prijzen verwacht voor de land- en tuinbouwproducten. Inzet dit jaar was een toename van de volumes. Dus dit jaar kan deze sector extra profiteren en zijn meer arbeidskrachten nodig. Of dit ook voor de Duin- en Bollenstreek op gaat is nog de vraag. De deelregio's Gouda en Dordrecht hebben het in de tweede helft van 2010 en in 2011 nog erg zwaar. Oorzaak is de oververtegenwoordiging van laatcyclische bedrijven uit de bouw en de detailhandel. De werkloosheid zal in deze regio's ook in 2011 nog toenemen..

Machel Nuyten (020 5761280)

Geringe werkloosheid en groeiende arbeidsparticipatie in Zeeland

Sinds 2001 is de Zeeuwse beroepsbevolking met 17.000 personen gegroeid. Dit is ruim 11% en veel hoger dan in de rest van Nederland. Belangrijkste oorzaken zijn het toenemend aantal vrouwen dat is gaan werken, afschaffing van de VUT en verandering van de wetgeving t.a.v. arbeidsongeschiktheid. Toch is de werkloosheid en het aantal werkzoekenden zonder werk fors lager dan in de rest van Nederland. Een ander fenomeen is dat steeds meer actieve ouderen zich in de provincie gaan vestigen of een tweede woning verwerven. Dit levert extra inkomsten op (bijvoorbeeld in de detailhandel, recreatie, horeca) en extra uitgaven (m.n. gezondheidszorg).

Zeeuws-Vlaanderen herstelt voornamelijk door de export van producten uit de chemische industrie. Drie grote (kapitaalsintensieve) bedrijven zorgen daarvoor. Dat maakt de groei kwetsbaar. De voorziene groei in 2011 is dan ook fors lager. In de rest van Zeeland is het toerisme de motor van de groei, die vooral voor rekening van het toenemend binnenlands toerisme komt. Hoewel de zomerperiode de piek is voor toerisme, komen gedurende het jaar steeds meer dagjesmensen en weekendgasten naar deze provincie. Nagedacht wordt over hoe Zeeland (nog) aantrekkelijker te maken is voor de actieve ouderen. De koude en vooral natte zomermaanden zorgen ervoor dat potentiële vakantiegangers tweemaal nadenken voordat zij hun vakantie in 2011 in Zeeland boeken.

Machel Nuyten (020 5761280)

Tabel 1 Regionale economische groei 2009-2011

Provincie	Groei 2009	Groei 2010*	Groei 2011*
Groningen	-4,9%	4,4%	1,8%
Friesland	-3,6%	1,2%	1,0%
Drenthe	-3,7%	1,5%	1,1%
Overijssel	-4,3%	1,0%	1,1%
Flevoland	-3,5%	1,7%	1,9%
Gelderland	-3,8%	0,9%	1,0%
Utrecht	-3,3%	1,3%	1,5%
Noord-Holland	-3,8%	2,0%	1,5%
Zuid-Holland	-3,2%	1,2%	1,1%
Zeeland	-3,2%	2,0%	0,8%
Noord-Brabant	-5,1%	1,5%	1,1%
Limburg	-4,6%	1,1%	0,5%
Nederland	-3,9%	1,6%	1,2%

Bron: CBS, *ramingen ING Economisch Bureau

Groei in personeelsvraag tempert Brabantse werkloosheid

Het herstel van de economie heeft ook in Noord-Brabant door meevallende exportgroei en voorraadaanvulling sneller plaatsgevonden dan verwacht. Met 1,5% economische groei is Noord-Brabant dichterbij de raming voor de gehele Nederlandse economie (1,6%) toe gekropen. De voortekenen van een groeivertraging stapelen zich echter op. Hierdoor houden wij voor 2011 rekening met een provinciale groei van 1,1%, vrijwel gelijk aan het landelijke beeld (1,2%).

Ondanks het echec van Organon in Oss en het relatief grote aantal bedrijven dat over de kop gaat, verbetert de situatie op de Brabantse arbeidsmarkt ziender ogen. Vooral de industrie neemt weer in groten getale mensen aan, zij het veelal op flexibele basis. Zo vindt een flink aantal werkzoekenden door de aangetrokken auto- en truckverkopen, emplooi binnen het automotive-cluster. Ook in de hightech-sector neemt de personeelsinzet toe. ASML heeft zelfs al meer mensen in dienst dan voor de crisis. Niettemin ligt ook voor Noord-Brabant een groeivertraging in het verschiet, zoals al zichtbaar is in de vroegcyclische halfgeleiderindustrie. In de tweede helft van het jaar zal de werkloosheid dalen, maar daarna verwachten wij een stabilisatie. Veel bedrijven hebben dan nog met overcapaciteit te maken, terwijl het herstel door de lagere economische groei een knauw krijgt. Voor 2011 rekenen wij op een gemiddelde werkloosheid van 5,3% tegenover 5,4% dit jaar. Nog altijd een hoog niveau, maar wel 0,3%-punt lager dan landelijk.

Edse Dantuma (020 5639778)

Vergrijzing beperkt Limburgse werkloosheid

De economie in Limburg groeit dit jaar naar verwachting met 1,1% voornamelijk dankzij de industrie, transport en zorg. In 2011 valt de groeibijdrage van industrie en transport terug waardoor de economische groei naar verwachting op 0,5% uitkomt. De werkloosheid in Limburg ligt met 5,9% in 2009 boven het landelijke cijfer (4,8%). In 2010 zal de werkloosheid toenemen tot naar verwachting 6,6%. Met name in de bouw daalt de vraag naar personeel. Ook de jeugdwerkloosheid zal verder stijgen. De werkloosheidstoename wordt nog beperkt door het relatief hoge aantal deeltijd WW'ers in Limburg. In 2011 blijft de werkloosheid naar verwachting stabiel. Zo vertaalt de groei in de industrie zich maar mondjesmaat in banen. De uitstroom uit de deeltijd WW absorbeert bovendien een deel van de arbeidsvraag. Hier staat tegenover dat de beroepsbevolking in Limburg de komende jaren door vergrijzing blijft dalen. In Zuid-Limburg is die krimp al begonnen en Noord- en Midden Limburg volgen snel. De relatief hoge vervangingsvraag dempt de werkloosheid, maar vacatures worden lang niet altijd vervuld. Doordat vooral in Noord- en Midden Limburg relatief weinig hoogopgeleiden beschikbaar zijn, bestaat een mismatch in opleidingsniveau tussen banen en werkzoekenden. Zo worden in de procesindustrie binnen vier jaar bijvoorbeeld personeelstekorten verwacht.

Ferdinand Nijboer (020 6523450)

Meer weten?
Kijk op ING.nl/zakelijk
Of bel met

Ferdinand Nijboer,
econoom
020 65 23 450

Wilt u nieuwe publicaties per e-mail ontvangen?
Ga naar ING.nl/economischepublicaties

Disclaimer

De informatie in dit rapport geeft de persoonlijke mening weer van de analist(en) en geen enkel deel van de beloning van de analist(en) was, is, of zal direct of indirect gerelateerd zijn aan het opnemen van specifieke aanbevelingen of meningen in dit rapport. De analisten die aan deze publicatie hebben bijgedragen voldoen allen aan de vereisten zoals gesteld door hun nationale toezichhouders aan de uitoefening van hun vak. Deze publicatie is opgesteld namens ING Bank N.V., gevestigd te Amsterdam en slechts bedoeld ter informatie van haar cliënten. ING Bank N.V. is onderdeel van ING Groep N.V. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. ING Bank N.V. betreft haar informatie van betrouwbaar geachte bronnen en heeft alle mogelijk zorg betracht om er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar visie in dit rapport heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. ING Bank N.V. geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is. De informatie in dit rapport kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging. ING Bank N.V. noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk- en zetfouten in deze publicatie. Auteursrecht en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Overneming van gegevens uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. In Nederland is ING Bank N.V. geregistreerd bij en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten.